

**ACTE DE PRESENTACIÓ DEL
DICIONARI DE LA LLENGUA CATALANA A BARCELONA**

El dia 2 d'octubre de 1995, a dos quarts de set del vespre, es presentà a l'església de Sant Agustí, de Barcelona, l'edició prínceps del *Diccionari de la llengua catalana*, elaborat per l'Institut d'Estudis Catalans.

Sota la presidència del M. Hble. Sr. Jordi Pujol i Soley, president de la Generalitat de Catalunya, hi intervingueren les persones següents:

— Il·lma. Sra. M. Teresa Cabré i Castellví, membre de la Secció Filològica i directora de les Oficines Lexicogràfiques;

— Sr. Raimon Carrasco i Azemar, en representació de les empreses coeditores;

— Il·lm. Sr. Emili Giralt i Raventós, expresident de l'Institut d'Estudis Catalans;

— Il·lm. Sr. Manuel Castellet i Solanas, president de l'Institut d'Estudis Catalans.

Clogué l'acte el M. Hble. Sr. President de la Generalitat amb un parlament sobre la importància política i social del nou diccionari normatiu.

Reproduïm a continuació les paraules pronunciades pels oradors en el decurs d'aquesta presentació.



Parlament de la Il·lma. Sra. M. Teresa Cabré i Castellví,
directora del *Diccionari de la llengua catalana*

És per a mi un honor i alhora una enorme responsabilitat d'adreçar-me en una ocasió tan solemne a tots vostès per parlar-los d'una obra com el *Diccionari de la llengua catalana*, que no és el fruit del treball d'un autor individual sinó el resultat del treball col·lectiu d'una institució, l'Institut d'Estudis Catalans, que, per l'autoritat que li ha reconegut històricament la societat catalana, és l'eix vertebrador de la nostra codificació lingüística.

Perquè, doncs, em sento representant de tot un col·lectiu, voldria en aquesta intervenció fer-me reconèixer com una veu plural, al darrere de la qual hi ha tot l'equip que ha intervingut amb constància i entusiasme en el diccionari: els membres de l'Institut que hi han col·laborat efectivament, l'equip de les Oficines Lexicogràfiques, dirigit inicialment pel Dr. Joan Bastardas, ampliat i reforçat per a aquest projecte, que ha estat coordinat per Maria Bozzo, Victòria Alsina, Marta Juncadella, Àngels Egea i Carolina Santamaria, i les moltes persones i organismes d'arreu del domini lingüístic que han cooperat amb l'Institut perquè aquest diccionari sigui avui una realitat.

No podria tampoc deixar passar l'ocasió sense fer esment especial de la feina àrdua i sovint feixuga, però sempre il·lusionada i constructiva, que ha pertocat fer, al llarg de gairebé dos anys, a la Secció Filològica, sota la batuta incansable i constant del Dr. Badia, i a la Comissió de Lexicografia, que ha deixat hores i treballs, alguns tan importants com l'estàndard i la gramàtica, per dedicar tots els esforços al diccionari.

I encara no puc cloure aquest apartat d'agraïments, sense fer esment, ni que sigui breument, de la decisió il·lusionada i estimulante amb què el Consell de Govern de l'Institut presidit pel Dr. Giralt ha actuat en tot moment. Si la seva decisió de tirar endavant aquesta obra no hagués estat tan valenta, i si no haguéssim comptat amb el suport moral i econòmic del Govern de la Generalitat, segur que el diccionari no seria al carrer.

I aquí tenim, doncs, avui resultat d'un esforç col·lectiu i plural: el *Diccionari de la llengua catalana*, que ha de servir de punt de referència normativa per la llengua català aquí i arreu.

I com que la meua intervenció en aquest acte ha de posar en relleu aspectes interns del diccionari, deixin-me que els parli breument de la filosofia que des de l'inici i en tot moment l'ha inspirat, i que posi en relleu alguns punts de valoració que potser poden servir per ajustar adequadament el que hom espera del diccionari.

Comencem per dir allò que el diccionari vol ser. El *Diccionari de la llengua catalana* vol ser una obra normativa, interdialectal, moderna i útil per a la comunicació.

Certament, el diccionari vol ser una obra *normativa*, i amb aquest valor l'ha elaborat l'Institut d'Estudis Catalans. Les paraules i informacions que conté són fruit de discussions i consensos, i, per tant, l'Institut les considera paraules catalanes correctes.

El diccionari també vol ser una obra *interdialectal* i, d'aquesta manera, contribuir decididament —en 179

la tradició més genuïna de l'Institut— a reforçar sense fissures la unitat de la llengua. És amb aquest propòsit que inclou unitats pròpies de tots els dialectes geogràfics, prou representatives perquè no contradiguin l'ús que se'n pot fer en la totalitat del domini lingüístic; i, fora de casos limitats, les presenta sense cap marca de dialecte que en pugui restringir l'ús arreu.

El diccionari també vol ser una obra *actual*, i per això inclou paraules que permeten que un parlant culte de la llengua pugui desenvolupar-se comunicativament, fins i tot en situacions especialitzades, almenys en les bàsicament especialitzades. Així, seguint la tradició de Fabra, recull la terminologia fonamental dels diversos àmbits d'especialització.

Finalment, el diccionari vol ser una obra *útil per a la comunicació* en tots els registres, i, en aquest sentit, intenta donar una imatge internament flexible de la llengua, que permeti la comunicació a nivells formals i informals, i fins i tot vulgars. Tota llengua ha de presentar diversitat interna si pretén ser una llengua apta per a tots els usos socials i útil en tots els àmbits de comunicació.

En segon lloc, parlarem del que el diccionari no és ni pretén ser. El *Diccionari de la llengua catalana* no conté ni pretén contenir ni totes les paraules de la llengua catalana, ni tan sols la totalitat de paraules correctes, ni el cabal complet del dialecte catalans, ni el conjunt dels mots efectivament emprats pels parlants.

El *Diccionari de la llengua catalana* no pretén contenir tots els mots de la llengua. Cap diccionari no pot incloure totes les paraules d'una llengua; primerament, perquè les possibilitats lèxiques són infinites per definició, però també perquè el vocabulari d'una llengua és una llista oberta a la qual cada dia es van afegint noves paraules i nous sentits en funció del progrés que tota llengua viva ha de mantenir amb altres llengües. Una llengua tancada és una llengua morta; una llengua viva ha d'acceptar novetats al llarg del temps, i, si controla aquestes novetats, no pel fet d'acceptar canvis ha de perdre la identitat.

El *Diccionari de la llengua catalana* no pretén tampoc recollir tots els mots correctes de la llengua. No hi ha cap diccionari que pugui contenir totes les paraules correctes d'una llengua perquè la seva vastitud superaria els límits de la possibilitat. Això significa que, si una paraula no és al diccionari, no per això deixa de ser necessàriament una paraula catalana. Ser al *Diccionari de la llengua catalana* suposa haver estat reconeguda com a correcta; no ser-hi, no necessàriament suposa incorrecció. Moltes possibilitats no poden ser al diccionari perquè senzillament es poden deduir de les regles lèxiques que tot catalanoparlant coneix, i no per això deixen de ser correctes.

El *Diccionari de la llengua catalana* no pretén tampoc contenir els mots de tots els dialectes catalans. Un diccionari general normatiu no pot contenir tots els mots catalans d'ús geogràfic restringit, localismes poc coneguts, dialectalismes sense prestigi o simplement mots no recollits mai en la tradició escrita. El *Diccionari de la llengua catalana* no s'ha proposat de ser el diccionari de tots els mots catalans usats de llarg a llarg del domini lingüístic, sinó que només intenta ser una mostra suficient dels mots més representatius de la llengua, això sí, de tot el territori catalanoparlant, sense esmussaments ni supeditacions.

El *Diccionari de la llengua catalana*, finalment, no pretén tampoc contenir tots els mots usats pels parlants del català. Malament rai que fos així, perquè indicaria que no es tracta d'un diccionari normatiu, sinó d'un de descriptiu, que no és el cas de l'obra que avui presentem. La característica de normatiu d'aquest diccionari ha fet que es rebutgés d'entrar-hi moltes paraules i sentits ben reals, i fins i tot ben freqüents, però considerats poc genuïns, o poc arrelats, o simplement no necessaris. Així, algunes paraules ha estat acceptades des de l'inici després d'una anàlisi sobre la seva documentació, necessitat o conveniència; d'altres s'han deixat pel camí després de llargues discussions, o simplement han caigut en el calaix del que queda per fer, que és molt. Però n'hi ha hagut que s'han descartat voluntàriament, no només perquè no s'han considerat genuïnes, sinó perquè potser tampoc no eren necessàries.

Què conté, doncs, el *Diccionari de la llengua catalana*? Què en podem esperar? Què hi podem trobar?

Allò que hi trobarem respon simplement a la lògica dels supòsits que l'han inspirat: hi trobarem una mostra representativa i àmplia de mots, *tots ells catalans*, encara que alguns puguin no semblar-ho perquè els reconeguem un origen aliè; *tots ells correctes*, fruit de llargues discussions amb voluntat de consens; *tots ells representatius de la llengua*, entesa en sentit extens, més que no pas representatius d'una determinada modalitat; *tots ells inclosos per decisió de l'Institut*, amb l'exclusió d'alguns que també hi haurien pogut ser, però que han estat sacrificats a la voluntat de consens.

I, per damunt de totes aquestes característiques, trobarem un diccionari *obert* a la continuació, a la revisió, a la reelaboració sistemàtica, per fer extensius a tot el text els criteris que sovint només s'han pogut aplicar a la part nova del diccionari. Perquè el *Diccionari de la llengua catalana* ha estat el resultat d'un *pacte responsable* entre la institució, la societat i el temps, un pacte responsable que ha conduït l'Institut a donar preferència a l'acabament de l'obra més que no pas al refinament de les solucions, per sentit social, per un sentit de deure amb la llengua.

Ben segur que als lexicògrafs ens hauria agradat més fer un altre diccionari, començat de zero, que hauria satisfet més les nostres aspiracions professionals; però com a membres de l'Institut devíem aquest diccionari a la societat de tot el domini lingüístic en un termini raonable, perquè pogués servir de pont entre la tradició del *Diccionari general* de Pompeu Fabra, editat per primera vegada el 1932 i d'aleshores ençà amb poques innovacions, i el futur diccionari de l'Institut, que s'elaborarà a partir dels materials del Corpus Textual de la Llengua Catalana en curs de constitució.

Així doncs, el diccionari que avui presentem és el fruit de la combinació dels materials constituïts a l'Institut a l'època de Fabra i de les aportacions lexicogràfiques que han anat apareixent al llarg d'aquest període de més de seixanta anys. Entronca amb la tradició de Fabra en el sentit que en conserva l'estructura en tot allò que ha semblat convenient, però en modifica alguns aspectes, n'amplia el cabal lèxic en més de trenta mil unitats, i en renova els continguts i la informació que havien quedat obsolets per acció del temps i del progrés.

I, amb aquest pacte, la feina és feta i el diccionari, al carrer; sense que això signifiqui que la feina és acabada, i aquest text, el definitiu. Perquè una institució viva i responsable amb l'autoritat que se li reconeix, com ho és i ho vol ser l'Institut d'Estudis Catalans, no pot deturar el seu treball, no pot deixar d'actuar sobre la llengua, amb prudència, però amb sentit valent del deure i la responsabilitat.

I res seria l'Institut i poc valdria el diccionari, si la societat en el seu conjunt no assumís la responsabilitat de la unitat de la llengua i respectés les eines que la codifiquen com una peça indispensable de la fortalesa lingüística, amb voluntat de progrés i de continuïtat, com correspon a la societat responsable amb la llengua que tots volem conservar i enfortir per al futur.

Parlament del Sr. Raimon Carrasco i Azemar, d'Enciclopèdia Catalana

M'ha tocat a mi, per malaltia del president Bescompte, parlar en nom i en representació de les diverses editorials que s'han ocupat de la realització material d'aquest *diccionari* que avui es presenta en societat.

La realització material, que vol dir la impressió i l'enquadrernació bàsicament, a banda d'altres temes de menor gruix; però ha volgut dir també una col·laboració franca, oberta i profitosa dels lexicògrafs de l'editorial amb els experts de l'Institut. I certament que ho faig amb molt de gust i, naturalment, amb la satisfacció que representa també un treball professional —el dels editors, en aquest cas— altament satisfactori.

En aquesta obra s'ajunten un autor, l'Institut d'Estudis Catalans, que és la més alta autoritat i institució acadèmica del nostre país, i un grup d'editors, els quals —com he dit— avui m'honoro de representar; que associa, en aquesta obra tan i tan esperada, un peu editorial que comprèn no solament les dues editorials en català més importants del país, com són Edicions 62 i Enciclopèdia Catalana, sinó també dues editorials ben singulars arrelades des de fa força anys: al País Valencià una, Edicions 3 i 4, i —des de fa encara molts més anys— a les Illes Balears l'altra, Editorial Moll; i una cinquena editorial, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, que no pas perquè sigui citada la darrera és la menys important. Es configura, així, per a aquest diccionari un autor d'especial relleu, la primera autoritat pel que fa a la llengua dels Països Catalans, i un editor que és ben present a totes aquestes terres des de temps i amb prou prestigi, satisfacció també com a ciutadà —potser ciutadà privilegiat per haver pogut participar d'alguna manera en l'obra— pel fet de poder viure avui l'acompliment d'un vell desig de moltes i moltes persones del nostre país.

Aquesta era una obra llargament esperada; altres diccionaris han anat essent instruments vàlids i utilíssims durant molts anys, fruit sovint del treball de molts experts no pas aliens a les preocupacions de l'Institut ni tampoc desvinculats de la progressió amb el mateix Institut. Encara més: ells mateixos, els autors o els assessors, membres o molt vinculats a l'Institut mateix. Però, tot i la seva voluntat innegable, tot el servei que han fet i que en molts casos seguiran fent —ja que la diversitat, si no indueix a confusió i és disciplinada, és enriquidora—, aquells diccionaris no tenien la condició de ser *el* diccionari de l'Institut; aquella obra que la mateixa percepció popular almenys de la part del poble que s'interessa per la seva llengua i pel seu ús, han vist sempre com a obra necessària a la qual referir-se, quan cal un criteri clar d'autoritat, perquè fins ara n'estàvem mancats.

No cal insistir que el benemèrit *Diccionari general de la llengua catalana* de Pompeu Fabra no era ben bé el diccionari de l'Institut, bé que per moltes circumstàncies polítiques, tan poc favorables durant tants anys a un desenvolupament regular i sense entrebancs de la cultura catalana n'hagués estat un substitut. Un substitut, amb el màxim respecte i amb molta consideració, extraordinàriament valuós i que indubtablement ens ha ajudat a fer camí sense massa errades durant molts anys —però era, com el mestre Fabra va deixar ben clar, una aproximació, un canemàs del futur diccionari de l'Institut—, i tot el paper que el diccionari de Fabra ha representat durant els anys de la foscor mai serà prou lloat.

Ara bé, legítimament podem tenir el goig de saber que fem una gran passa endavant. D'aquí l'honor i la satisfacció de les editorials de sentir-se associades en aquesta edició, entesa com un autèntic servei a la cultura catalana. Sembla que hi ha també, en la fórmula adoptada en la publicació d'aquesta obra, una lliçó profitosa: l'Institut d'Estudis Catalans, que té un important catàleg d'obres d'alta cultura en el seu haver —és també ell mateix editor—, ha volgut confiar en aquest cas la tasca d'edició i difusió del diccionari a un grup d'empreses professionals del sector de l'edició, convençut que en garantirien una excel·lent realització i una millor difusió, i he d'agrair, en nom de totes les editorials del grup, la confiança que ens ha mostrat l'Institut; però vull dir també, amb simplicitat i sense petulància, que ha triat bé, i estic segur que no el defraudarem gens. Perquè els seus interessos són, òbviament, els nostres interessos; no podria pas ser d'altra manera.

Fer d'editor sempre té implicacions en el camp de la cultura i de les idees; fer d'editor no és una tasca neutral que deixi indeferent, i fer d'editor català encara més: fer d'editor català inevitablement imprimeix cert caràcter —si se'm permet usar aquesta imatge—, i no pas d'una manera superficial; implica l'editor en tot un debat de caràcter cultural del resultat del qual dependrà la mateixa tasca que fem cadascú en el seu camp, tant l'Institut com els editors de llengua catalana.

Per tot això, és tan important, tan important, aquest diccionari que ve a donar-nos seguretat i confiança en l'ús del català en tot el seu àmbit territorial, i ben segur que hi ajudarà eficaçment.

No pertoca, en el cas d'aquesta obra, a l'editor la tasca d'explicar-ne els continguts; ho ha fet prou bé la senyora Teresa Cabré i ho poden fer els especialistes en les seves ressenyes.

A l'editor li correspon un paper més discret, d'intermediari: l'editor ha de fer arribar el llibre al més gran nombre possible de persones; d'això ens volem ocupar.

Ara esperem que, aquesta eina que avui tan solemnement presentem, tingui una bona acollida per part de tots els possibles usuaris i que ens sigui ben útil i profitosa, tal com deia en el seu títol un dels primers diccionaris catalans que mai ha existit, el *Vocabulari* imprès a Perpinyà l'any 1502: «Eines és el que ens cal per fer feina, i aquesta és una molt bona eina».

Parlament de l'Il·lm. Sr. Emili Giralt i Raventós,
 expresident de l'Institut d'Estudis Catalans

Deixeu-me dir, d'entrada, que en aquest mateix temple on en altres ocasions l'Institut d'Estudis Catalans ja havia celebrat la seva festa patronal i que en «temps de dany i de vergonya» havia donat acollida a l'Assemblea de Catalunya, encarnació unitària de la lluita contra la tirania franquista, en aquesta majestuosa parròquia de Sant Agustí, per la gentilesa del seu senyor rector, avui tots nosaltres, amb un esperit unitari semblant, estem protagonitzant un gran esdeveniment social. Perquè, certament, és un gran esdeveniment celebrar que la llengua catalana —el més preuat i definitori dels nostres senyals d'identitat— pugui disposar des d'ara i per primera vegada d'un diccionari institucional. Diccionari institucional en el sentit més ple del terme, això és: assumit per l'Institut d'Estudis Catalans, única institució que té autoritat politicolegal en qüestions de llengua, i realitzat institucionalment pel mateix Institut amb l'activa i responsable participació de totes les seves seccions i societats filials. L'existència prèvia de nombrosos diccionaris —començant pel mateix Fabra— i de valuoses enciclopèdies, que han exercit una imprescindible tasca de suplència, fins i tot en el camp de la normativa, no disminueix en res la significació cultural de l'acte d'avui.

L'aparició d'aquest diccionari és una mostra de com l'Institut d'Estudis Catalans ha respost a un dels reptes —potser el més seriós— que li posava la societat, i l'Institut ho ha fet d'una manera normalitzada i sistemàtica. Quan dic «normalitzada», vull dir sense que hagi estat necessària la creació d'organismes especials ni comissions *ad hoc*. L'estructura organitzativa de l'Institut —rejuvenida des de la reforma del 1989 i suara reforçada en els sectors més directament lligats al treball lexicogràfic— ha estat suficient per a menar amb normalitat el diccionari de l'Institut. I quan deia «sistemàtica» volia dir de manera rigorosament programada, independent en totes les seves parts i subordinant-ho tot a l'objectiu final.

La publicació del diccionari és una mostra també de la implicació de la Generalitat en les tasques de l'Institut i en la promoció i defensa de la llengua. La Generalitat de Catalunya, a través del Comissionat per a les Universitats i Recerca, ha impulsat responsablement i generosament l'obra del diccionari, i ho ha fet no com un acte més de mecenatge cultural, sinó complint un objectiu bàsic de la política de normalització lingüística. I l'Institut —que al seu dia va tenir una de les vicepresidències del Consell Social de la Llengua— se sent orgullós de la contribució que el diccionari representa per a aquesta política.

Voldria també manifestar —perquè aquí rau un dels elements més demostratius del sentit de responsabilitat de l'Institut d'Estudis Catalans— que el diccionari que avui presentem ha estat elaborat en un període breu, en el període previst. El dia 15 d'octubre farà tres anys que el Consell Permanent, i poc després el Ple de l'Institut, acordaren que l'elaboració del diccionari havia d'ésser la tasca prioritària de la corporació, com ho exigien els propis Estatuts i ho reclamava la societat. L'Institut —no només la Secció Filològica— es posà a la feina prioritzant doblement l'obra del diccionari: en primer lloc, donant-li preferència per damunt d'altres treballs de les seccions que es trobaven en curs o eren en projecte, i en segon lloc, prioritzant la necessitat per sobre del perfeccionisme: la necessitat de disposar ja del dicciona-

ri, defugint la temptació perfeccionista que sovint esdevé refugi inhibitori i causa d'inacabables dilacions. L'Institut va veure molt clar que allò que calia era tenir el diccionari al carrer i, sense aturar-se, continuar-hi treballant per millorar-lo.

Tanmateix, tal com és avui el *Diccionari de la llengua catalana* és ja una obra ben feta. En la seva realització, s'hi han implicat els diferents territoris del domini català, no solament a través dels repertoris lexicogràfics existents, sinó pel treball dels membres de l'Institut que tenen una representació territorial, en particular dins la Secció Filològica. Així han tingut cabuda en el diccionari una bona colla de mots d'ús dialectal que complien una sèrie de requisits minuciosament fixats, estudiats i debatuts per la Secció Filològica. El resultat ha de contribuir a l'enfortiment de la unitat de la llengua i a palesar la seva riquesa.

Diem que el diccionari és una obra ben feta, feta sistemàticament, amb rigor, planificació i coherència, sense lloc per a la improvisació. Això no vol dir que sigui una obra definitivament tancada, ni un assoliment definitiu o una meta final. És una obra que caldrà continuar també sistemàticament, perquè el compromís contret per l'Institut amb si mateix i amb l'Administració d'acabar-lo en tres anys ha obligat a no sistematitzar-ne totalment el contingut, feina que queda per a la pròxima edició. El treball sistemàtic realitzat, però, permetrà de funcionar a partir d'ara d'una manera més normalitzada.

El diccionari de l'Institut respecta la tradició de Fabra; però, d'acord amb els avenços de la lingüística, n'ha modificat criteris quan ha semblat convenient. També ha actualitzat informació (mots i altres dades), perquè el valor semàntic d'algunes paraules ha canviat i perquè els seixanta-tres anys que separen ambdós diccionaris no poden haver passat en va, sobretot en el lèxic científic. El diccionari ha acostat les definicions als conceptes i a les sensibilitats més actuals, i ha evitat expressions anacròniques o que avui podrien denotar sexisme, racisme, classisme o qualsevol forma de sectarisme (polític o religiós).

En resum, el diccionari posa a disposició de la societat catalanoparlant un inventari de lèxic actual que permet una comunicació àmplia sobre qualsevol temàtica de caràcter fonamental, com correspon a un inventari general de la llengua.

Podem preguntar-nos: aquest primer diccionari normatiu, és poc o és massa innovador? Alguns trobaran que l'Institut ha fet massa trencadissa i d'altres que n'ha fet poca, que és massa conservador. Hi haurà qui consideri que s'hi han inclòs mots inacceptables, i qui cregui que n'hi falten de molt coneguts. Tot diccionari és subjecte a aquestes apreciacions contradictòries, i en el cas català, tant Pompeu Fabra, l'any 1932, en el pròleg al seu diccionari, com Carles Riba en la reedició del 1954, situaren aquesta qüestió en el lloc i la importància que li pertocuen. En el cas actual, em sento autoritzat a dir que, en aquest vaivé d'opinions contraposades, l'Institut d'Estudis Catalans ha procurat mantenir el cap serè i l'esperit obert, intentant guardar un equilibri entre les propostes més allunyades. El temps dirà si a l'hora de donar entrada o de negar-la a determinats mots, l'Institut ha estat massa estricte o excessivament lax.

Avui —i més en aquest acte solemne de presentació de l'obra— el que cal és felicitar-nos pel fet de poder disposar del *Diccionari de la llengua catalana*. Felicitar-nos i agrair el treball i la dedicació de tots i cada un dels que hi han intervingut, des dels col·laboradors més anònims fins a la doctora M. Teresa Cabré, a la qual, com a directora de les Oficines Lexicogràfiques i coordinadora del diccionari, li ha correspost la part més feixuga i més responsable de la feina.

Agrair a les empreses coeditores les obligacions assumides i l'esforç realitzat per tal d'enllestir la impressió en els terminis fixats.

Regraciar la Generalitat per l'ajut aportat, i demanar-li alhora que continuï confiant que l'Institut exercirà amb responsabilitat l'autoritat que té ençomanada pel Parlament de Catalunya.

I finalment, demanar a la societat catalana que rebí aquesta obra amb generositat i sentit positiu i sàpiga valorar-la en allò que aporta al ple arrelament de la nostra llengua.

I ara permeteu-me que acabi amb les mateixes paraules amb què acaba el pròleg que, com a president de l'Institut d'Estudis Catalans, he escrit per a aquest diccionari.

«Amb l'aparició d'aquest **DICCIONARI**», dic en el pròleg, «queda closa una etapa de la vida de l'Institut. Però convé que se sàpiga que les obligacions de l'Institut envers la llengua catalana —i, per tant, les obligacions de la societat envers l'Institut— no acaben amb la publicació del **DICCIONARI** ni amb les revisions periòdiques que successivament hom hi haurà de fer. En aquest camp, un país que s'estima a si mateix ha de disposar d'una gramàtica normativa, ha de conèixer perfectament les variants dialectals del seu domini lingüístic, ha de fer la història —i la història social— de la llengua, ha d'enregistrar i explicar tots els topònims i antropònims de la seva geografia, ha de saber l'origen i l'etimologia de cada mot. Són, ni més ni menys, algunes de les obligacions que imposa aquella “noble follia” al·ludida per Carles Riba en el pròleg a la segona edició del diccionari Fabra, la “noble follia” —deia— de voler fer d'una llengua un idioma de cultura, “la noble follia de l'idioma, quan es galleja de tenir-la”.»

Parlament de l'Il·lm. Sr. Manuel Castellet i Solanas,
 president de l'Institut d'Estudis Catalans

No sé si em tocaria parlar un temps proporcional, directament proporcional, als dos dies que porto de president de l'Institut d'Estudis Catalans; tan breu no seré, però en tot cas estiguin segurs que no abusaré de la seva paciència.

No és la meua intenció parlar-los més del diccionari, després de la magnífica exposició de la doctora Cabré i del parlament del doctor Giralte, durant la presidència del qual fou pres el determini d'oferir a la societat del domini lingüístic català el diccionari de l'Institut aquesta tardor de 1995. A aquesta tasca jo hi he col·laborat modestament des del meu antic càrrec de vicepresident de l'Institut.

Tampoc no vull caure, encara que al final sí que inevitablement ho faré, en el fàcil terreny d'informar-los de quins són els nostres projectes per a aquest trienni que vam iniciar ahir. El Centre de Recursos Lingüístics, la Gramàtica, l'Estratègia per a la Conservació i l'Ús Sostenible de la Diversitat Biològica a Catalunya, etc. Anunciar projectes en públic és fàcil, i jo prefereixo poder-los parlar algun dia de noves realitats.

Em limitaré a fer en veu alta unes reflexions sobre el paper que ha de tenir l'Institut d'Estudis Catalans en la nostra comunitat científica i cultural en aquest tombant de segle. I ho faré, entre altres raons, perquè no puguin repetir aquella frase del poeta polonès Stanislaw Lec: «Hauria entès moltes coses en la meua vida, només que me les haguessin explicat». Ara que està de moda la paraula *pedagogia* —*pedagogia d'Europa, pedagogia política...*—, vull fer una mica de pedagogia activa de l'Institut d'Estudis Catalans.

L'Institut d'Estudis Catalans, és, com tots vostès saben, una creació de començaments del segle, sotraguejada a causa de les dues dictadures i ressuscitada a una certa normalitat amb la democràcia. És, tanmateix, una institució en certa manera mitificada; mitificada per la importantíssima tasca que va realitzar durant els curts períodes de normalitat —de 1907 a 1923 i de 1930 a 1936—, però mitificada, també, per la no menys important repressió que va patir en els períodes complementaris dels citats. Oblidem aquests períodes foscos i concentrem-nos en els primers: si l'Institut d'Estudis Catalans fou capaç de fer tot el que va fer a començament de segle, és perquè gaudia de la confiança dels governants, que ha d'ésser reflex de la confiança de la societat. I l'Institut va saber correspondre a aquesta confiança, mantenint-la i augmentant-la amb les seves nombroses actuacions, que no és aquí el moment d'esmentar.

És evident que l'Institut ha trigat a generar de nou aquesta confiança un cop restaurada la democràcia; l'estructura acadèmica i organitzativa ho dificultava en certa manera i l'Institut ha trigat a trobar l'encaix adequat en la societat dels Països Catalans en general i en el món de la ciència i de l'alta cultura en particular. Com deia Josep Faulí en un magnífic article a l'*Avui*, el juny passat, «Les velles fórmules no serveixen; la lleialtat profunda de l'IEC no pot ser la de fer el que feia el 1907, sinó d'aplicar els dissenys fundacionals a la realitat d'un segle després. Per fer-ho, cal pensar menys en mèrits que en serveis i, sobretot, molt menys en la història que en l'actualitat i el futur».

Aquest és el camí que vam emprendre els darrers anys i, molt particularment el tres darrers anys. Aquest és el camí que ha permès generar la confiança necessària perquè l'Administració —les administracions: locals, autonòmiques, estatals, europees—, i molt especialment la Generalitat de Catalunya a través del Comissionat per a Universitats i Recerca, aportés els fons necessaris —que no és el mateix que *suficients*; això els matemàtics ho sabem molt bé— que han permès a l'Institut demostrar que té un lloc en el mapa científicocultural del país, i que és capaç de dur una activitat científica del més alt nivell, arrelada als Països Catalans, com ho mostra, en aquest cas, l'elaboració del *Diccionari de la llengua catalana* que avui presentem.

Vull regraciar, aquí, molt especialment, els doctors Laporte i Albaigés, per la sensibilitat que han demostrat envers l'Institut i pel seu constant ajut i estímul.

Si la llengua és l'eix vertebrador de nostre país, l'Institut, al qual la societat catalana, a través del Parlament de Catalunya, ha reconegut l'autoritat lingüística, ha d'ésser el pal de paller de la nostra llengua. Ha d'ésser-ho i ho és, i ho serà més encara en aquests propers anys: amb la creació del Centre de Referència en Enginyeria Lingüística i Lingüística Computacional, amb la finalització del Corpus Textual de la Llengua Catalana, amb l'elaboració d'una nova gramàtica que substitueixi la de 1918 i les seves successives reedicions. Però l'Institut, com a Acadèmia Nacional de Catalunya és més que això; i així ho reconeix el Decret de coordinació de la recerca i reorganització de la CIRIT, del 1991, quan estableix en l'article 12 que «se sol·licitarà regularment l'assessorament de l'Institut d'Estudis Catalans».

L'Acadèmia Europea, una organització de científics, humanistes i tecnòlegs europeus creada el 1988 a partir d'un nucli central constituït per veritables personalitats, va publicar recentment un document titulat *Acadèmies, research councils and universities: Their role in modern Europe*. Aquest document, fruit d'una reflexió de diversos dies tinguda a la Villa Vigoni a Menaggio, el maig de 1991, és, des del meu punt de vista, clau per entendre el paper de cada una d'aquestes institucions en el complex món de la recerca, concebuda en el marc de nova realitat europea, però arrelada a cada país en aquells àmbits pertinents. L'anàlisi que es fa de l'evolució (o revolució, en alguns casos) de les acadèmies nascudes a partir del segle XVII, o de les de més recent creació a finals del segle XIX i començaments del XX, incloent-hi les dels països del est d'Europa, juntament amb un reconeixement sense complexos de la realitat actual, ha de permetre un enriquiment considerable del conjunt de la comunitat investigadora. Permetin-me que citi alguns paràgrafs i que faci meus alguns continguts pel que es refereix al paper de les acadèmies.

La base per a la reflexió és, amb tota seguretat, aquesta frase de Jean-Claude Pecker, vicepresident de l'Acadèmia Europea: «De quina manera científics de totes les disciplines, agrupats en institucions acadèmiques, han de tenir un paper més eficient en la ciència nacional i internacional, i al mateix temps han de mantenir la seva total independència de criteri i la seva total llibertat d'investigació». La resposta és múltiple, però al mateix temps concisa i contundent: les acadèmies, i els acadèmics, han d'actuar com a assessors dels poders públics, han d'ésser creadors d'opinió, han de promoure i coordinar projectes innovadors i interdisciplinaris, han d'avaluar la política científica del país, han d'estimular la recerca en la llengua que els és pròpia i, quan les circumstàncies siguin les escaients, han de dirigir i realitzar recerca en l'àmbit de la institució.

D'entre els diferents models europeus que funcionen amb èxit actualment, voldria esmentar l'holandès, no només pel bon rendiment que està donant, sinó també per les moltes analogies que es poden trobar entre Catalunya i Holanda (en l'àmbit de la llengua, de la demografia, de la immigració, etc.). La Reial Acadèmia de Ciències i Humanitats Holandesa té totes les atribucions que he esmentat i les exerceix; després d'un període de renovació durant els anys vuitanta gaudeix novament de la confiança dels polítics i governants —amb aquestes mateixes paraules ho deia el seu president, Pieter Drenth— i ha

anat agafant una importància creixent no només en l'assessorament de la política nacional, sinó en el desenvolupament del sistema científic acadèmic holandès. La *veu dels dofins* —com l'anomena Heinz Wagner, de l'Institut de Química Física de la Universitat de Göttingen—, o la *veu del senat*, si ho prefereixen, identificant i analitzant importants temes en els quals la ciència pot contribuir abans que apareguin públicament en les agendes de política nacional o internacional, és una de les tasques prioritàries de l'Acadèmia. Però la seva funció s'amplia en la creació i gestió de determinades estructures de recerca i de determinats programes particularment lligats a l'àmbit nacional. La Royal Society, la Schweizerische Naturforschende Gesellschaft —la Societat Suïssa de Ciències— i l'Acadèmia d'Història i Humanitats Sueca tenen pràcticament el mateix paper en llurs respectius països.

Aquest tipus de reflexions les ha aplicat l'Institut d'Estudis Catalans en una anàlisi que ha fet de la seva estructura interna i de paper que ha de tenir en la «recerca científica», a través de l'activitat de llurs seccions, de llurs membres i de les societats filials. I quan dic recerca científica, hem d'entendre aquest objectiu en el més ampli sentit del mot, és a dir, referit a la ciència, a les humanitats i a la tecnologia. (Espero que ningú no m'acusi de «delicte polític», com està de moda ara als EUA, pel fet d'utilitzar només una part per indicar el tot.)

Totes les competències que internacionalment estan reconegudes a les acadèmies nacionals, les té legalment l'Institut d'Estudis Catalans. Com he dit, l'Institut és la màxima autoritat lingüística, per una llei; l'Institut és un assessor regular de la CIRIT, per un decret; l'Institut pot crear i gestionar centres de recerca i conduir-los amb un èxit d'abast internacional, com ha fet amb el Centre de Recerca Matemàtica; l'Institut convoca anualment premis i borses d'estudis d'àmbit nacional i internacional, per estimular les publicacions en llengua catalana, allà on s'escau; l'Institut pot promoure i dirigir programes de recerca, com està fent amb l'Atlas Lingüístic del Domini Català, o amb la Cartografia de Briòfits, o amb el Corpus Vitrearum Medii Aevi, o amb el Diccionari de Geologia, o amb l'Arxiu de Textos Catalans Antics, per posar-ne uns quants exemples. L'Institut, sobretot, exerceix d'acadèmia de la llengua, amb el *Diccionari de la llengua catalana*, el Centre de Recursos Lingüístics, el Diccionari del Català Contemporani, la participació en el TERMCAT, l'elaboració de la gramàtica...

L'Institut és, i vol ésser, un dels motors de Catalunya i de les terres de llengua i cultura catalanes, imbuït —tal com citava el president la setmana passada en l'acte d'inauguració del curs universitari— de l'esperit de Thomas Jefferson i de Wilhelm von Humboldt, fundadors de les universitats de Virgínia i de Berlín a començaments del segle passat; un esperit impulsor del coneixement, però, al mateix temps, de servidors d'un país. Aquest diccionari n'és una mostra, i no només per l'obra lexicogràfica en ella mateixa, sinó perquè, com deia Humboldt, que fou lingüista, «el llenguatge és l'òrgan que forma el pensament». Contribuir a formar el pensament dels ciutadans és també un servei al país.

Però torno al començament, i amb això acabaré; l'Institut necessita que els polítics, els governants, les administracions públiques, les institucions privades, és a dir, la societat catalana, reconegui la seva tasca i hi disposi la confiança, respectant la seva independència de criteri. Només així l'Institut d'Estudis Catalans, que aquests darrers anys està demostrant que és capaç d'actuar en la línia que la societat li demana, podrà correspondre amb èxit a aquesta demanda: ho repeteixo, només amb un suport social i polític incondicional i amb un profund respecte a la seva independència. Aprofito aquesta ocasió per fer una crida a les institucions, a les administracions, al món empresarial, perquè col·laborin a crear aquesta xarxa tupida d'interessos i recursos al voltant de l'Institut d'Estudis Catalans; recursos, sobretot, que redundaran només en benefici d'un país, el nostre, més ric culturalment, més ric científicament, més ric socialment, més ric humanísticament.

Arreu, sobretot en el món occidental, és coneguda aquella frase d'«Els catalans, de les pedres, en fan 189

pans», però per fer un bon pa, a més a més dels ingredients bàsics, cal llevar; i això és el que els demano.

Senyor president, senyores i senyors, els agraeixo sincerament l'assistència a aquest acte i els demano disculpes per les molèsties o inconvenients que hagin pogut patir. Problemes d'agenda d'última hora ens obligaren a canviar el dia i el lloc de celebració d'aquest acte. Repeteixo el meu agraïment per la seva presència i per l'atenció que m'han prestat; em permeto convidar-los ja ara a un acte semblant a aquest, possiblement la tardor de 1998, per presentar-los la nova gramàtica de l'Institut, i, per finalitzar, senyor president, en nom de l'Institut d'Estudis Catalans, us faig lliurament d'aquest diccionari que l'Institut ha elaborat per a tots els ciutadans de llengua catalana.

Parlament del M. Hble. Sr. Jordi Pujol i Soley,
 president de la Generalitat de Catalunya

Voldria, en primer lloc, expressar —i estic segur que al doctor Castellet no li sabrà greu— el meu sentiment pel fet que, per culpa meva, aquest acte no s'ha pogut fer tres o quatre dies abans. Hauria estat just fer-ho així perquè, encara que, òbviament, aquest diccionari és la conseqüència del treball de l'Institut des de l'any 1907, de fet, s'ha gestat durant aquests últims tres anys de la presidència del doctor Giralt. Aprofito, doncs, per excusar-me davant del doctor Giralt per aquest fet.

A part d'això, realment, la presència del president de Catalunya era absolutament necessària en aquest acte, perquè tots estem d'acord que la llengua, en el cas concret de Catalunya —i, recordant el que diu Humboldt, també en el cas de qualsevol país, però d'una manera molt especial en el cas de Catalunya—, té una transcendència molt i molt gran. I, per tant, aquest és un acte d'un alt significat, i la meua presència aquí, bàsicament, té per finalitat donar suport i reconeixement institucional i solemne a aquesta presentació.

S'ha dit, i és cert, que hi ha hagut una molt bona col·laboració entre l'Institut d'Estudis Catalans i la Generalitat en aquest tema —i també en altres—; que, per altra banda, això es va plasmar fins i tot en una llei del Parlament de l'any 91, en la qual es feia reconeixement de l'autoritat de l'Institut en matèria lingüística. Potser vàrem trigar més del compte a fer-ho, perquè ens semblava que era un fet molt evident que l'autoritat en matèria lingüística a Catalunya és l'Institut, i ningú més. Alguns ho havíem vist sempre així, però després ens vàrem adonar que podia haver-hi qui no ho entengués així, i que en tot cas les coses, encara que siguin evidents, és bo que tinguin una ratificació institucional clara —en aquest cas, del Parlament de Catalunya.

Per tant, aquella autoritat, que en algun moment —ara no sé si ho recordem ben bé— havia semblat que hi podia haver un intent de discutir-la, ha quedat definitivament establerta i definitivament afirmada per voluntat del poble català, per voluntat del Parlament de Catalunya.

Aquest agraïment —ho repeteixo, encara que ho he dit al començament de tot—, d'una manera molt especial, el vull expressar al doctor Giralt, que ha estat el president de l'Institut durant aquests tres anys decisius, i, evidentment, vull expressar la confiança absoluta i total —que sé que tots podem tenir— en el doctor Castellet, perquè sabem que va per la mateixa línia que tan positivament judiquem en el cas del doctor Giralt.

Tota llengua necessita una codificació, tota llengua necessita una normativa; el que passa és que el català, en un cert sentit, les necessita més, perquè la nostra, per la seva especial condició històrica i, sobretot, actual, és una llengua en la qual, fàcilment, els seus usuaris poden tenir dubtes, perquè la influència —per altra banda, massiva— dels mitjans de comunicació en castellà, i també alguns altres factors, com el fet que fins fa quatre dies no havia estat mai ensenyat el català, realment, poden crear dubtes. En tota llengua, de vegades s'introdueix un dubte o altre, però en el cas del català això pot ser especialment important. I, si és veritat això que deia Humboldt —que la llengua ajuda a configurar un

pensament—, és clar que Catalunya necessita conservar la seva llengua per seguir configurant un pensament propi; però si en aquesta llengua o en el seu ús s'introdueix, per aquestes influències foranes molt fortes, el dubte, el fet de tenir una llengua que, en certs aspectes, no resolgui d'una manera molt immediata tots els dubtes, pot ser dolent fins i tot en el terreny de les idees.

Per tant, nosaltres hem de fer un gran esforç de seguretat, d'introduir seguretat en la llengua, i això vol dir una normativa, però naturalment vol dir, també, un treball dels mestres, dels mitjans de comunicació, dels polítics —òbviament, d'una altra manera—..., de tothom.

També tenim, com ha dit la doctora Cabré, altres influències que introdueixen dubtes en qualsevol llengua: els neologismes, els barbarismes i, després, el pas del temps, que fa que les coses canviïn; totes les llengües tenen aquests problemes. A vegades alguns ens diuen: «Per què es preocupen tant de la llengua?» Avui mateix parlava per telèfon amb una persona de fora de Catalunya de l'acte d'aquest vespre, i em deia: «Sí, vosaltres, sempre el mateix; sempre el tema de la llengua.» Això ho fa qualsevol país: fa un esforç de codificació i de definició; de vegades fins i tot amb algun punt una mica arbitrari, perquè arriba un moment en què es va pel camí del mig, simplement, quan hi ha dubtes sobre com ha de ser una cosa. Però hi ha una codificació, hi ha una normativa.

Els francesos, que tenen una llengua tan poderosa, estan mobilitzats, en aquest moment, no solament per la defensa de l'ús internacional del francès, que els té molt preocupats, sinó també per fins a quin punt poden admetre la irrupció massiva de barbarismes i de paraules d'origen no francès. Si això preocupa els francesos, imaginin-se si ens ha de preocupar a nosaltres i si tenim dret que ens preocupi!

Per altra banda, celebrem també el que ha dit la doctora Cabré, que ha afirmat que un diccionari també és el resultat d'un consens. I aquest consens es necessita, perquè, en el tema de la llengua, de vegades hi ha moltes discussions. Jo demano que aquestes discussions es tinguin entre científics o entre qui sigui, però que, sobretot, els altres almenys —amb els científics ja no m'hi ficaré—, no ho frivolitzem, no ho polititzem, perquè, aleshores, a tot allò que diem dels dubtes, de la inseguretat en la llengua, s'afegeix una altra temàtica que acaba d'enfondir, que és com tirar sal a la ferida. És un tema, per a nosaltres, massa delicat, aquest.

A tots els països hi ha grans discussions sobre això. Parlàvem de França: la reforma gramatical que va introduir el Govern francès fa quatre o cinc anys va donar lloc a unes tremendes discussions, i no sé si l'han aplicada completament; per exemple, saber si s'ha de suprimir o no l'accent circumflex —aquest barretet que posen els francesos sobre algunes os i algunes es, i que, en el fons, és el vell record d'antigues esses. Això va donar lloc a unes batalles tremendes, en les quals també, poc o molt, s'hi van ficar alguns polítics.

Per tant, no és d'estranyar que a nosaltres ens passi. Ara mateix —perdonin la digressió, perquè val la pena amenitzar el tema amb fets molt actuals i perquè vegin que, si de vegades nosaltres discutim sobre això, no som pas els únics i no hem de tenir cap complex—, els alemanys també volen fer una reforma ortogràfica: per exemple, volen suprimir la *ph*, o sia, si els alemanys, quan escriuen *photographie* ('fotografia'), ho fan amb *ph*, doncs ara volen substituir-la per *f*. Això està donant lloc a una autèntica tempesta política en el Bundesrat —que és on ho discuteixen, perquè a Alemanya només els *länder* tenen competència en cultura, i no hi ha Ministeri de Cultura federal—; la discussió és tremenda sobre si s'ha de conservar la *ph* o no s'ha de conservar la *ph*. No els poso més exemples per no allargar-me massa. Vull dir-los només que ja ho sabem, que hi ha aquests problemes, però hem de tenir el sentit de síntesi i el sentit de consens, com deia vostè (*adreçant-se a la Dra. Cabré*). Fabra, en una de les seves notes, en un dels seus escrits, recordo que deia això: «Hem acceptat aquesta locució en comptes d'aquesta altra, o aquesta paraula en comptes d'aquesta altra, tot i que a mi», Fabra, «em semblava que era millor l'altra;

però l'hem acceptada perquè sembla que pot ser més ben acceptada per altres lingüistes i, sobretot, més acceptada», en aquell moment, «també per la societat».

Nosaltres vàrem tenir, com a Govern, una experiència interessant, en aquest sentit, quan la Generalitat va fer la codificació de l'aranès —parla que utilitzen quatre mil o cinc mil persones—; nosaltres el vam voler codificar, primer, perquè era un dret dels aranesos; segon, perquè el respecte a l'aranès ve a l'Estatut, és una exigència de l'Estatut; tercer, perquè és una riquesa cultural, i quart, perquè és un orgull per a Catalunya que, en tot l'àmbit del món occità, que va des de l'Atlàntic fins als Alps italians, només hi ha un racó molt petit, molt petit, que es diu la Vall d'Aran, en el qual l'aranès és respectat, és reconegut i és oficialitzat, i a més, s'ha codificat per tal que no es perdi a través de la dispersió, de l'anarquia i del dubte sistemàtic —allò que dèiem del dubte. Doncs bé, imposar això va ser difícil també; es va discutir molt, i al final hi va haver un cert consens, i en el que no va ser consens, finalment, el Govern de la Generalitat va dir: «Escoltin, nosaltres», el Govern de la Generalitat, «fem aquesta tria concreta». Crec que ha estat bo per a la Vall d'Aran.

Els deia tot això només per subratllar la importància que en qualsevol país té la llengua i per subratllar també que, a tot arreu, això és conflictiu; però nosaltres no ens podem permetre el luxe que aquest tipus de discussions ens engavanyin massa, perquè ens hi juguem massa i perquè, òbviament, comparats amb els alemanys i amb els francesos, tenim una situació de fragilitat que ens obliga a una gran prudència.

Per tot això, encara amb més motiu celebri que s'hagi fet el *Diccionari*, felicito l'Institut i dono més importància en aquest acte.

Permetin-me que celebri una altra cosa d'aquest diccionari: està fet per l'Institut d'Estudis Catalans, però, a més, està patrocinat per una editorial valenciana, una editorial balear i tres editorials del Principat de Catalunya. Per tant, és una resposta seriosa, una resposta sòlida a qualsevol intent que hi hagi per tal de destruir el fet unitari de la llengua catalana; encara que, òbviament, com vostès saben, la Constitució i l'Estatut valencià donen el nom de *valencià* a la modalitat catalana que es parla al País Valencià, cosa que nosaltres hem de respectar perquè és la nostra obligació i perquè va ser la voluntat dels valencians. El fet bàsic d'aquesta unitat, nosaltres el defensarem sempre.

Per tant, vull que quedi clar que les actituds que, en general, hem tingut des del Govern de la Generalitat han estat moderades respecte a aquesta qüestió, perquè hem mirat de no deixar-nos arrossegar a segons quines batalles: no podem entrar en el terreny que va lligat, per exemple, al fet que hi hagi qui digui que els catalans parlem «un extraño polaco». Nosaltres no hi podem entrar, en aquest terreny. Però el fet que no hi entrem no vol dir que la nostra posició no sigui clara i que el suport a tot el que representa unitat de la llengua del País Valencià, de les Balears, de Catalunya, també de la Catalunya francesa, de la part d'Aragó, d'Andorra i de Sardenya, etc., no sigui una voluntat de suport clar en aquesta unitat.

Esperem que aquest tema recuperi la racionalitat: la racionalitat científica, política i social, lluny del clima que va lligat a allò d'«un extraño polaco». Finalment, la racionalitat, la sensació del ridícul que es pot arribar a produir o el sentit de responsabilitat de no crear segons quines ferides, potser permetrà que es recuperi la visió clara, tal com diu la ciència, com diu la història i com diu la realitat de cada dia.

Avui, quan parlava amb el ministre d'Administració Territorial, que havia estat president de la Comunitat Valenciana, Joan Lerma, els deia, a alguns —i no els en diré els noms—: «Ja veuen vostès que en Lerma i jo parlem, ell valencià i jo català, però parlem una mateixa llengua». En tot cas, vull que sàpiguen que, per al Govern de la Generalitat, la defensa de la llengua a tot arreu, però també de la unitat de la llengua, és una prioritat política de les més absolutes. Voldria repetir-ho, això —i en el seu moment es notarà, si cal—: *és una prioritat política de les més absolutes.*

Tot i que això ho farien millor la doctora Cabré, el doctor Giral, el doctor Castellet o el senyor Carrasco, em sembla que és absolutament necessari que els recordi que un diccionari és una cosa totalment necessària, i també les gramàtiques, perquè la inseguretat es dona tant o més en el camp gramatical que en el del lèxic. Després, però, hi ha el gran problema de l'ús social de la llengua. Hem de dir, un cop, un altre i un altre, que les llengües, finalment, només se salven, només s'enforteixen, només van endavant, si la gent que les parla les vol tirar endavant. Si tinguéssim tots els diccionaris del món i tinguéssim tots els decrets de la Generalitat haguts i per haver, però la gent es desentengués de la llengua, la nostra llengua no se salvaria.

Per tant, permetin-me que, en aquest acte tan solemne i tan important, des d'una perspectiva institucional —és a dir, sense cap mena de consideració que no sigui aquesta—, apel·li al paper dels lingüistes, que han fet una bona feina i que la seguiran fent, al paper dels polítics i al paper dels mestres i, sobretot, al paper de tothom que tingui influència i autoritat per tal que en el nostre país hi hagi més autoexigència i més consciència i més convicció en el terreny lingüístic. N'hi ha molta. A molts llocs d'Europa, no seria possible que, per a la presentació del diccionari de la llengua, hi hagués tanta gent i tan diversa. Hi hauria la gent del ram —per dir-ho així. Aquí hi ha gent molt diversa, però encara necessitem, pel que fa a l'ús social, molta més convicció i molta més tenacitat; sempre, però, amb respecte a tothom, perquè necessitem que a Catalunya ningú no se senti agredit.

La cohesió del nostre poble, la unitat de Catalunya, requereix de tots plegats un gran esforç perquè ningú no se senti agredit; això és *molt* important. Però, de tota manera, és perfectament possible això sense aquesta claudicació que molts catalans fan sense necessitat: molta gent catalanoparlant fa una claudicació innecessària de l'ús del català. Podem evitar l'agressió —que l'hem d'evitar de totes totes—, però sense la necessitat, moltes vegades, d'aquesta claudicació.

Deixin-me dir-los, per acabar, que, malgrat el que els acabo d'explicar ara —aquesta mena de crida, molt repetida, que jo faig a l'autoexigència dels catalans en l'ús de la nostra llengua—, malgrat això, de progressos, n'hi ha; ara els en diré un que, com que sé que els alegrarà, vull que el sàpiguen. L'ús del català en les proves d'accés universitari del curs 91-92 al 94-95, ha passat del 55,31 %, al 59,23 %, al 62,56 % i al 65,61 %. O sia que, en aquests quatre cursos, hem pujat, exactament, 10,30 punts. Això és molt important, és molt positiu.

Deixin-me dir-los una altra dada —i perdonin que m'estengui més del compte, però sé que també estaran contents de saber-ho. Fixint-s'hi: hi ha 280.000 nens i nenes a Catalunya que, ara, el dia 15 de setembre, en el moment d'entrar a l'escola, de començar el curs, tenien dret a reclamar un tractament específic —especial— lingüístic; és a dir, l'ensenyament en castellà, encara que, evidentment, també havien d'aprendre el català. 280.000 nens i nenes tenien dret a demanar això, i ho han demanat 89; de 280.000, ho han demanat 89. Jo ja puc admetre que hi ha gent que potser també els agradaria, però que no ho planteja; però, de fet, quan en un país, d'un total de 280.000, 89 demanen aquest dret especial, específic, que evidentment se'ls ha reconegut i se'ls ha atès d'acord amb les seves exigències i el seu dret, vol dir que l'acceptació de la nostra política lingüística, no sols la del Govern de la Generalitat, sinó una política lingüística que ha estat referendada pel Parlament de Catalunya i per totes les forces polítiques i socials —o gairebé totes— del país, ha estat ben assumida pels ciutadans.

M'han de perdonar que un acte que, bàsicament, és de presentació d'un diccionari i d'insistència en aspectes de tipus tècnic i científic de la llengua, jo hi hagi introduït alguns altres elements, però és que, naturalment, jo no en sóc, de lingüista; jo només sóc polític i, a més, sóc president de Catalunya. I, com a president de Catalunya, és feina meva: primer, subratllar la importància de la llengua, cosa que és fàcil de fer amb un públic com vostès; segon, fer veure que alguns dels problemes que tenim nosaltres els

tenen d'altres, i que, per tant, tampoc no ens hem de posar nerviosos; tercer, fer veure que tenim aquesta necessitat de superar la inseguretat i que tenim la necessitat de defensar la llengua amb els diccionaris i amb les gramàtiques i amb l'ensenyament a l'escola i, a més, amb aquesta actitud de defensa del català més enllà d'aquestes claudicacions tan fàcils que es fan molt sovint, tot i que la majoria de les vegades són innecessàries.

Perquè —i amb això acabo— hem de dir una cosa: una de les coses bones que ha tingut Catalunya durant aquests anys és que molta gent —no dic «tota»—, molta gent d'origen no català i, que, per tant, lingüísticament no eren o no són catalans, en canvi han entès la importància que, per a Catalunya i la seva existència com a poble —el seu poble o, almenys, el poble dels seus fills i dels seus néts—, té la llengua. Ho han entès, han fet un esforç de comprensió que, a nosaltres, de vegades ens pot semblar natural, però que no necessàriament s'havia de produir. Segurament, en això hem tingut tots la nostra part de mèrit, perquè sempre hi ha hagut aquesta voluntat de fer de Catalunya un sol poble, de ser un poble integrador, un poble d'acolliment; però, de tota manera, deixin-me subratllar el mèrit que té aquella part de població que no és, en les seves arrels —primera, segona o tercera generació—, d'origen català.

Permetin-me que, per acabar, novament com a president de la Generalitat, em congratuli d'aquest acte i, sobretot, d'aquesta obra, i que novament doni les gràcies, evidentment, a la doctora Cabré i a tot el seu equip, però d'una manera especial a aquella institució que deté, que és l'autoritat en matèria lingüística —no perquè ho digui jo, sinó perquè ho diu el Parlament de Catalunya—: l'Institut d'Estudis Catalans, que, a més, recull una gloriosa tradició de fa molts i molts anys.